

ישראל 2028

חזון ואסטרטגיה כלכלית-חברתית בעולם גלובלי

תמצית ועיקרי ההמלצות

מתוך הדו"ח שיצא בשנת 2008

דוד ברודט

קרן דליה ואלי
הורביץ בע"מ

כנס אלי הורביץ
לכלכלה וחברה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

ישראל 2028

חזון ואסטרטגיה כלכלית-חברתית בעולם גלובלי

• עבודה של שנתיים – 2006–2008

• הוצגה לממשלה ביום העצמאות 2008

• 70 אנשי מקצוע מתחומים שונים

• יו"ר ועדת ההיגוי: אלי הורביץ

• מנהל הפרויקט: דוד ברודט

בחסות נציבות הקרן למדע וטכנולוגיה ארה"ב-ישראל

האתגרים המרכזיים שזוהו

קשיים בסוגיות תשתית

- הישגים נמוכים של החינוך הציבורי
- ירידה בחשיבה לטווח ארוך ובאיכות השירות הציבורי
- רמת השקעה נמוכה בתשתיות פיסיות ואיכות סביבה

קשיים בסוגיות חברה ומשק

- משק דואלי
- פערי הכנסות גבוהים וחברה מקוטבת
- שיעור השתתפות נמוך בכוח העבודה
- אתגרי הגלובליזציה – שינויים טכנולוגיים, מעברי סיכונים ויתרונות יחסיים, כניסת הכלכלות המתפתחות

אסטרטגיה לאומית לצמיחה כלכלית ולצמצום הפערים בחברה - החזון

- מדינת ישראל תהיה אחת מעשר עד חמש עשרה המדינות המפותחות בעולם במונחים של הכנסה לנפש, תפעל לטובת כל אזרחיה, למען איכות חייהם ועתיד הדור הצעיר.
- תתקיים בה חברה פתוחה ונאורה שכלכלתה חופשית, מאוזנת והוגנת הנשענת על יכולתה התרבותית והמדעית-טכנולוגית, על עושר ההון האנושי, על חדשנות ועל זימות.
- המדינה תשיג כל זאת בשיתוף כל מגזריה, מתוך שמירה על ערכיה וחיזוק דמותה של ישראל בעיני אזרחיה, שותפיה בעולם והעם היהודי.

יעדי העל של התוכנית

- צמיחה כלכלית מהירה ומאוזנת (גידול תוצר שנתי ממוצע של כ-6 אחוזים לשנה) וצמצום הדואליות בתבניתו של המשק
- הקטנת הפערים החברתיים
- גיוס כל חלקי החברה הישראלית ושיתופם בהתמודדות עם האתגרים

המלצות עיקריות

1. קיום משק תחרותי
2. מקרו כלכלה
3. שיפור וחיזוק השירות הציבורי
4. שוק העבודה
5. השתלבות בתהליך הגלובלי
6. מדיניות תעשייתית
7. מדיניות לתעשיות הטכנולוגיות
8. השכלה גבוהה ומחקר מדעי
9. מדיניות רווחה
10. מדיניות חינוך
11. תשתיות פיזיות
12. איכות סביבה

סיכום עשור 2008–2017

הישגים

- עודף במאזן התשלומים
- ירידה ביחס חוב-תוצר
- אין אינפלציה
- אבטלה נמוכה
- עלייה בשיעור ההשתתפות
- צמיחה יפה בתעשיית ההייטק
- השתלבות בגלובליזציה

סיכום העשור החולף 2008–2017

חולשות

**החולשות מדאיגות בגלל השפעתן
על הצמיחה לטווח הארוך
קיים איום על המשך המובילות
הטכנולוגית העולמית**

- פריון נמוך
- אי שוויון גבוה (בהכנסות נטו)
- מחסור ופער בתשתיות ציבוריות
- השקעות נמוכות בסקטור העסקי
- חולשה בתפוקת מערכת החינוך
- עשיית עסקים מסורבלת ובירוקרטית (משבר הדיור)

הדילמה או המלכודת של העשור החולף

עלייה באי
השוויון
נטו

שכר נמוך
– ירידה
באי השוויון
ברוטו

פריון
נמוך

כניסת
עובדים
בכישורים
נמוכים

תמריץ
לכניסה
לשוק
העבודה

צמצום
הקצבאות

- עלייה בשיעור ההשתתפות – **חיובי**
- כניסה של כוח אדם פחות מיומן – **חיובי**
- פריון נמוך – שכר נמוך – **שלילי**
- ירידה באי שוויון שנובע מההכנסה הכלכלית – **חיובי**
- ירידת קצבאות וירידה במיסים – עלייה באי שוויון של ההכנסה הפנויה (נטו) - **שלילי**

צמיחה, הון אנושי ופריון

- כלכלת ישראל איננה כלכלת משאבי טבע, זו כלכלה הנשענת על הון אנושי
- נדרשת מערכת חינוך טובה ושוויונית המכשירה את כל בוגריה להתמודד עם אתגרי העתיד
- פער פוטנציאלי ברמת הדור הצעיר לפי מדדי פיז"ה, בעיקר של חמשת העשירונים התחתונים.
- כמחצית מהתלמידים והבוגרים מתקשים בהשתלבות טובה בשוק העבודה
- פער במיומנויות ההון האנושי של ישראל בהשוואה לעולם המפותח, למרות רמת ההשכלה הפורמלית והתארים הגבוהים יחסית
- עליית משקל הערבים והחרדים עלולה להחריף את בעיית איכות ההון האנושי, ללא טיפול נאות.

לא תהיה צמיחה בישראל ללא טיפול בחרדים ובערבים, תוך העלאת הפריון במגזרים אלו

תשתיות לאומיות

- מלאי ההון הציבורי נמוך משמעותית לעומת המצב במדינות המפותחות
- ההשקעות בתשתיות ציבוריות היו בממוצע בעשור האחרון כ-2 אחוזי תוצר לשנה, לעומת ההשקעה הנדרשת של 5-6 אחוז
- פער של כ-300 מיליארד ₪ בעשור – שני שלישי מזה בתחבורה
- פער של כ-600 מיליארד ₪ כדי להגיע לממוצע OECD
- טיפול בתשתיות מחייב הרבה מעבר לתקציבים במדינה קטנה וצפופה:
- תכנון, כושר ביצוע, שילוביות של ההשקעה ולקיחה בחשבון של הגנת הסביבה

הדילמה של המדיניות הציבורית

- **כיום, שיעור ההוצאה הציבורית – 40 אחוז מהתוצר**
- בעשור האחרון ירדה ההוצאה הציבורית בכ-2 נקודות האחוז, ברובה בביטחון ובתשלומי ריבית
- בעשור הבא: **לא תהיה ירידה נוספת בנתח ההוצאה הציבורית בתוצר. לכן יש לתעדף בין ביטחון, צריכה אזרחית והשקעה בתשתיות**
- עלייה בהוצאות ביטחון או צריכה אזרחית – תוספת מסים
- בעולם העסקי – מימון השקעות על ידי חוב
- בעולם הממשלתי –
- שותפות עם הסקטור הפרטי, ומימון חוב בחברות הממשלתיות הייעודיות (חשמל, מים, גז, תקשורת וכדומה)
- תקציב – חוב או מסים?

חברות לפי מחזור מכירות, 2017

מעל 2.5 מיליארד דולר

- טבע* (+5)
- תעשייה אווירית
- כי"ל
- אמדוקס
- אינטל
- ישקר
- אלביט
- ווישי
- אדמה

מעל 1 מיליארד דולר

- רפאל
- צ'קפוינט
- מלנוקס
- פרוטרומ
- אי.סי פאוור
- נייס
- אנדיגו
- תרו
- כתר
- נטפים
- טאוור
- תנובה
- קוקה קולה
- שטראוס
- אסם

תודה רבה

